
ЛЕКЦІЇ

© Макаренко О. М., *Дручок В. І.

УДК 159962. 7

Макаренко О. М., *Дручок В. І.

ГЕНДЕРНО-ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ НАВІЮВАНOSTІ У ШКОЛЯРІВ

Національний державний університет ім. Т. Шевченка (м. Київ)

***Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди**

(м. Переяслав-Хмельницький)

makarenko.alexander.1954@gmail.com

Актуальність і специфічні особливості проблеми навіюваності в підлітковому віці.

В сучасному підлітковому середовищі має місце значний вплив одних осіб на інших. Цей вплив може бути як позитивним так і негативним. Фактори, які спричиняють і посилюють цей вплив можуть залежати як від суб'єкта впливу так і від об'єкта впливу. Одним з факторів, від якого залежить глибина впливу є навіюваність. Особи які мають навіюваність більшу за середню являються схильними до значного сприйняття впливів (як позитивних, так і негативних). Педагоги і батьки повинні знати, наскільки їх вихованці схильні підпадати під сторонній вплив, контролювати з ким такі діти спілкуються, знати їх референтну групу і приймати активну участь в формуванні їхнього світогляду.

Основні концепції навіюваності в сучасній психології.

1. Психофізіологічна концепція Павлова І. П. – полягає в тому, що основним механізмом навіюваності являється розірваність об'єднаної роботи кори головного мозку. Навіювання активізує певну вузьку ділянку кори головного мозку і гальмує всі інші зони. Серед факторів, що сприяють навіюванню Павлов І. П. [4] виділяє: монотонність навіювань, сонливість і втому об'єкта, емоційне виснаження об'єкта (особливо під дією страху).

2. Психодинамічна концепція Фрейда З. розглядає феномен навіювання в контексті проблеми задоволення інстинктивних потягів особистості, які вирішуються за допомогою особливого роду перенесення. Фрейд З. [9] вважав, що існує два типи навіювання: «материнський гіпноз» (заснований на коханні) і «батьківський» (який ґрунтується на страху).

Фрейд З. намагався пояснити суть відносин між суб'єктом і об'єктом навіювання через статевий потяг, який на його думку лежить в основі людських стосунків, об'єднує маси і являє собою сутність масової душі. Він порівнює стосунки, які складаються в процесі навіювання, зі станом, притаманним закоханості, важливим елементом якого являються необмежене самозречення і підпорядкування [9].

3. Соціально-психологічна концепція навіюваності Поршнева Б. Ф. стверджує, що навіювання

виникло одночасно з людською мовою, а мова виникла одночасно з виникненням Homo sapiens. Навіювання в чистому вигляді було можливе лиш в сиву давнину. Воно бере свій початок в інтердикції, яку можна уявити як свого роду спосіб зв'язку між організмами: це засноване на імітативному рефлексі провокування певної рефлексорної реакції, забороняючи всі інші рефлекси, обумовлені першою сигнальною системою. Вища форма інтердикції, при якій спостерігається стан паралізованості будь-яких дій, крім однієї – обумовленої імітативним рефлексом, є зачаток нижчої форми навіювання [5].

Поршнев Б. Ф. вважає, що навіювання може бути лише вербальним (заперечує можливість тактильного і наведеного навіювання). Соціально-психологічна концепція навіюваності стверджує, що чим більш ізольована група людей, тим вища їх навіюваність. Згідно Поршневу Б. Ф., однією з умов безумовного впливу слова як знаряддя навіювання являється традиція. Він підкреслює, що церемонія, звичай, ритуал – це ефективні засоби не допустити негативізму в сприйнятті слова, а відповідно в обумовленій їм поведінці. Ця репродуктивність суспільного життя сприяє формуванню поля довіри між людьми, об'єднаними якоюсь ідеєю (національною, релігійною, політичною і т. д.) в складі певної спільноти [5].

Велике значення в генезисі навіювання надається формуванню в суспільстві ієрархічних відносин. Поршнев Б. Ф. виділяє два аспекти цих відносин: авторитет і насилля. Авторитет оточений ореолом святості, тому все, що з ним пов'язане автоматично потрапляє в поле довіри і відповідно не підлягає сумніву. В абсолюті – слова, які виходять від авторитета, тяжіють до чуда. Насилля – і психічне, і особливо фізичне – зламає механізми контр навіюваності: чим вищий ступінь градації насилля, тим вищий коефіцієнт навіюваності в спільноті людей [5].

4. Верифікаційна концепція навіюваності була запропонована Свядощем А. М., і полягає в положенні про те, що з основною інформацією подається додаткова або верифікуюча. Основне верифікаційне навантаження несуть невербальні засоби впливу – жести, міміка, кольорове і звукове оформлення. Ефект навіювання не настає, якщо додаткової

інформації виявиться недостатньо або взагалі не буде [5].

Оглянувши вищевикладені концепції можна помітити, що найбільш розробленою з них являється психофізіологічна, хоча і вона не дає відповідей на багато питань стосовно порушеної проблеми. Зокрема не виявлені головні чинники, які спричиняють навіювання.

Вікові особливості навіюваності в учнів ЗОШ.

Завдяки тому, що підліток входить в підліткові спільноти, які проявляють себе через притаманні часу та віку знакові системи, до складу яких потрапляють і певні речі, підліток перетворюється в споживача: споживання речей стає змістом його життя. Придбавши речі в особисте користування, він набуває чинності у власних очах і в очах однолітків. Саме через притаманні підлітковій культурі речі відбувається регулювання відносин всередині вікових груп. Для підлітка стає значимим володіння певним набором речей, щоб підтримати своє почуття особистості. Сьогодні, коли в Україні з'являється тенденція, вслід за так званими розвинутими країнами, до перетворення в суспільство споживання, споживацькі апетити підлітків неймовірно зростають [3].

Суспільство споживання пропонує увазі підлітка вибір і регулярне оновлення маси речей, які не можуть прийняти участі в його розвитку і зовсім не обов'язкові для його успішного існування. Сучасний підліток підпадає в більшій мірі під навіюючий вплив спонукаючої реклами, поневолюючої речовою потребою, вплив подарунків [3].

В сучасному світі речі можуть стати розбещувачем підлітків з багатьох причин: 1) стати основною цінністю, яка спонукає мотивацію і уявлення про повноту життя; 2) ставши фетишем, який перетворює його в раба речей; 3) поставивши в залежність від дарувальників і спонукаючи тим самим до заздрощів та агресії [3]. Сучасний «підлітковий бізнес» не тільки не вирішує проблеми «Підліток в світі речей», але по-своєму поневолює підлітка.

Підлітковий вік – це період, коли підліток починає по новому оцінювати свої відносини з сім'єю. Прагнення стати особистістю породжує потребу в відчуженні від всіх тих, хто звично, з року в рік чинив на нього вплив, і в першу чергу це стосується батьківської сім'ї. Відчуження по відношенню до сім'ї зовні виражається в негативізмі – в прагненні протистояти будь-яким пропозиціям, судженням, почуттям тих, на кого спрямоване відчуження [3].

Підлітковий вік – це період, коли підліток починає цінувати свої стосунки з однолітками. Якщо підлітки в сім'ї негативісти, то в середовищі однолітків вони нерідко конформісти.

Підлітковий вік, завдяки потребі пізнати себе (ідентифікація з власним «Я») і прагненню відкрити через постійні рефлексії свою сутність, позбавляє підлітка спокійного душевного життя. Тим більш, що в підлітковому віці діапазон полярних відчуттів дуже великий. У підлітка палкі почуття, іноді ніщо не може зупинити його в прагненні до обраної мети: для нього не існує в цю мить ні моральних перешкод, ні

страху перед людьми і навіть перед страхом смерті. Але, витрачання душевної і фізичної енергії не минає даремно – підліток впадає в ступор, він кволий і бездіяльний. Але через час він знову охоплений пристрастю нової мети [3].

Однак, рефлексії на себе та інших відкривають в підлітковому віці глибини своєї недосконалості – і підліток уходить в стан психологічної кризи. Підліток може прагнути до ідентифікації зі своїми батьками, але й може займати і відчужену позицію.

В підлітковому віці людина прагне пройти через все, щоб потім пізнати себе. Звичайно, це небезпечне прагнення для несформованої особистості. На цьому шляху без підтримки збоку дорослого товариша підліток може лишитися в асоціальному просторі, так і не досягнувши вершин духовного життя [3].

З огляду на вищевикладене видно, що тема навіюваності серед школярів не достатньо вивчена в сучасній психології і потребує подальшого глибокого дослідження.

Обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію з проблеми дослідження.

Аналіз літератури виявив певний дефіцит психологічного інструментарію, який би вирішив задачі даного дослідження. Існуючі в великій кількості індикаторні методики можна розділити на три основні групи:

1. Першу групу складають методики, спрямовані на виявлення «екстерн рецептивної» (термін А. Т. Філатова [7]) навіюваності і діагностують їх в відповідності з аналізаторами – слухову, нюхову, смакову, тощо. Експериментальна процедура полягає в наступному: об'єкту пропонується «визначити» заданий суб'єктом (і не присутній насправді) запах, смак, звук з метою перевірки ступеню підпадання під вплив інструкції отриманої об'єктом. До цієї групи належить методика Буля П. І. № 1, методика впливу на смаковий аналізатор та інші [8].

2. Друга група методик діагностує ступінь навіюваності об'єктів, яка виникає в результаті дії невербальних подразників і проявляється при спробах визначити масу предметів, часовий інтервал, довжину відрізка на око, тощо. Більшість методик цього типу дуже важкі в використанні, так як, за умови експерименту, для якого вони призначені, для одного об'єкта потрібен один суб'єкт і група його асистентів, які своїми відповідями повинні впливати на установку об'єкта. Суть процедури полягає в перевірці, наскільки невідповідаючі реальності відповіді асистентів впливають на сприйняття характеристик предмета, які визначає об'єкт [8].

3. Третю групу складають клінічні тести-проби на навіюваність. До найбільш відомих з них відносяться тести стиснутих рук, тест качання, методика Констамма У. (спонтанний рух рук), методика Куе Е. і Бодуена Д. № 1 (навіювання падіння вперед), методика Куе Е. і Бодуена Д. № 2 (навіювання падіння назад), методика Буля П. І. № 2 (дослід з імітуванням магніту), методика Тарханова М. І. [1], методика Шевреля А. [1], методика Астахова С. Н. (1936), методика Бехтерева В. М. [1], методика Рожнова В. Є. [1].

Крім того, існують ще три опитувальники: «Опитувальник Клаучека С. В. і Деларю В. В.» (1997), «Опитувальник гіпнабельності і навіюваності», розроблений лабораторією Харківського НДІ неврології і психології ім. В. П. Протопопова, «Тест-опитувальник навіюваності Саннікової О. П. і Фоля Ю. П.» [8].

Також існує методика «Оцінка сугестивності (навіюваності)» за Єлисеєвим О. П. і метод семантичного диференціалу Остгуда Ч. [2]. Для вивчення етнічних ауто- та гетеро стереотипів, наявних у масовій свідомості, може бути також застосована структура факторів, розроблена Калітою В. В. та Ніколенком Ю. С. [8]. Серед опитувальників є багато об'єктивних, але вони не використовуються для дослідження на дітях.

Для нашого дослідження були використані об'єктивні методики, які є найдоцільнішими для дослідження дітей, доступними і зрозумілими для обстежуваних цього віку, не потребують багато часу або додаткових асистентів, дають можливість працювати відразу з усім класом.

Таким чином, на основі порівняння психодіагностичного інструментарію з проблеми навіюваності було виявлено, що існує три групи методик: екстерн-рецептивні, середовищні і клінічні. Для використання в нашому дослідженні нами були відібрані чотири методики: одна з екстерн рецептивної групи і три з клінічної групи: методика Буля П. І. [1], методика Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 [1], методика Кує Е. і Бодуєна Д. № 2 [1] і методика Констамма У. [1]. Вважаємо, що дані методики найбільш відповідають нашій вибірці і задачам поставленим нашим дослідженням.

Аналіз результатів дослідження вікових та гендерних особливостей навіюваності.

Методика визначення навіюваності впливу на нюховий аналізатор (прийом трьох пляшечок) полягала в тому, що досліджуванам давали нюхати три пляшечки з водою, при тому ставили задачу досліджуваному виявити в котрій з них був бензин, в котрій одеколон і в котрій горілка. В залежності від того чи відчували обстежувані запах, чи ні, формувалися результати дослідження. Деякі обстежувані не відчували запаху в жодній з запропонованих пляшечок, що характерно для дуже низького рівня навіюваності, частина обстежуваних відчула запах лиш в одній пляшечці, що характеризувало їх як слабко-навіюваних, деякі відчували запах в двох пляшечках і це говорить про їх середню навіюваність, і решта відчували запах в усіх трьох пляшечках, що характеризувало їх як найбільш навіюваних.

В результаті проведення методики впливу на нюховий аналізатор виявлено, що в даній вибірці пік навіюваності припадає на дівчаток 9-10 років, у хлопчиків цієї вікової групи дещо нижча навіюваність. Найменшу навіюваність за методикою впливу на нюховий аналізатор виявили хлопчики 11-13 років (32% від загальної вибірки) і значно більш навіюваними виявилися їх однолітки жіночої статі.

Дані результати пояснюються тим, що з віком гендерні відмінності зростають, а також тим, що в віці 11-13 років відбувається підліткова криза, однією з

ознак якої являється нігілізм (критицизм), який більш притаманний хлопцям ніж дівчатам.

Результати проведення дослідження за методикою впливу на нюховий аналізатор не можна вважати достатніми і остаточними, тому нами було проведено додаткове дослідження за методикою Кує Е. і Бодуєна Д. № 1.

Методика Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 «Визначення навіюваності на навіювання падіння вперед» полягає в тому, що досліджуваному навіюється думка, що його тягне вперед і він злегка тягнеться вперед, падає вперед, або не реагує. В залежності від того чи падали обстежувані вперед, чи ні формувалися результати дослідження. Деякі обстежувані взагалі не реагували на навіювання падіння вперед, що характерно для низького рівня навіюваності, частина обстежуваних тягнулися вперед, що характеризувало їх як середньо навіюваних, і решта падали вперед, що говорить про їх сильну навіюваність.

Проведення дослідження за методикою Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 (1902) показало, що пік навіюваності в даній вибірці припадає на дівчаток 9-10 років (18% від загальної вибірки), які виявили себе як сильно навіювані. У хлопчиків цієї вікової групи сильно навіюваних було значно менше (14% від загальної вибірки). Найменшу навіюваність за методикою Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 (1902) виявили хлопчики 11-13 річного віку (14% від загальної вибірки) – взагалі не зреагували на навіювання падіння вперед, в той час як більшість дівчаток даної вікової групи виявилися сильно навіюваними (9% від загальної вибірки).

Дані результати підтверджують висновок за попередньою методикою. З віком гендерна диференціація поглиблюється, а також про те, що у хлопців підліткового віку значно зростає критичне ставлення, яке знижує рівень навіюваності.

В основному результати проведення досліджень за методикою впливу на нюховий аналізатор і методикою Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 подібні, але за методикою Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 більш яскраво проявилися як вікові так і гендерні відмінності в розвитку навіюваності у школярів, що дозволяє більш чітко з'ясувати домінуючі тенденції в розвитку цього явища і його особливостей.

Для перевірки наших припущень і висновків, зроблених в результаті проведення досліджень з методикою впливу на нюховий аналізатор і методики Кує Е. і Бодуєна Д. № 1 нами було проведено додаткове дослідження за методикою Кує Е. і Бодуєна Д. № 2 (1903).

Методика Кує Е. і Бодуєна Д. № 2 (1903) полягає в визначенні ступеню навіюваності на навіювання падіння назад. Обстежуваним навіювалося, що їх тягне назад, що вони падають назад. В залежності від того як вони реагували визначався ступінь їхньої навіюваності. Відповідно до того чи падали обстежувані назад, чи ні формувалися результати дослідження. Деякі обстежувані взагалі не реагували на навіювання падіння назад, що характерно для низького рівня навіюваності, частина обстежуваних

тягнулися назад, що характеризувало їх, як середньо навіюваних, і решта падали назад, що говорить про їх сильну навіюваність.

Результати проведення дослідження за методикою Куе Е. і Бодуена Д. №2 (1903) виявили, що в даній вибірці пік навіюваності припадає на дівчаток 9-10 річного віку (18% від загальної вибірки виявили себе, як сильно навіювані). У хлопчиків цієї вікової групи сильнонавіюваних було значно менше (14% від загальної вибірки). Найменшу навіюваність за методикою Куе Е. і Бодуена Д. №2 (1903) виявили хлопчики 11-13 річного віку (14% від загальної вибірки) – взагалі не реагували на навіювання падіння назад, в той час як більшість дівчаток даної вікової групи виявилася середньо навіюваною (9% від загальної вибірки).

Дані результати підтверджують висновки, які ми зробили в результаті проведення досліджень за методикою впливу на нюховий аналізатор і методикою Куе Е. і Бодуена Д. №1 про те, що з віком гендерна диференціація поглиблюється, а також про те, що у хлопців підліткового віку значно зростає критичне ставлення, що спричиняє зниження рівня навіюваності.

В основному результати проведення досліджень, за методикою впливу на нюховий аналізатор, методикою Куе Е. і Бодуена Д. №1 (1902) і методикою Куе Е. і Бодуена Д. №2 (1903) подібні, але за методикою Куе Е. і Бодуена Д. №1 найбільш ярко проявилися як вікові так і гендерні відмінності в розвитку навіюваності у школярів, що дозволяє більш чітко з'ясувати домінуючі тенденції в розвитку цього явища і його особливостей.

Для остаточної перевірки наших припущень і висновків, зроблених в результаті проведення досліджень з методики впливу на нюховий аналізатор, методики Куе Е. і Бодуена Д. №1 (1902) і методики Куе Е. і Бодуена Д. №2 (1903) нами було проведено дослідження за методикою Констамма У. (1966) «Навіювання спонтанного руху рук».

Методика Констамма У. (1966) – тест на спонтанний рух рук полягав в тому, що досліджувані по команді дослідника закривали очі, витягували вперед руки і уявляли ніби до правої руки прив'язана повітряна кулька на нитці, а в лівій – гантеля, ніби кулька тягне праву руку в гору, а гантеля ліву – вниз. Навіювання продовжувались і через деякий час досліджуваним пропонувалося подивитись на свої руки. У кого відстань між руками виявилася значною – були віднесені до сильно навіюваних, у кого незначна – слабо навіювані, у кого руки залишилися на одному рівні – вважаються не навіюваними.

В результаті проведення дослідження за методикою Констамма У. (1966) виявлено, що в даній вибірці пік навіюваності припадає на хлопчиків віком 9-10

років (15% від загальної вибірки). Всі обстежувані хлопчики цієї вікової групи виявили себе як сильно навіювані. Ні середньо навіюваних, ні слабо навіюваних в даній гендерно-віковій групі не виявлено. Найменшу навіюваність при дослідженні за методикою Констамма У. (1966) виявили дівчатка 11-13 років (15% від загальної вибірки) – у яких відстань між руками залишилась на початковому рівні, в той час як меншість даної гендерно-вікової групи виявилася або середньо навіюваними (10% від загальної вибірки) або сильно навіюваними (5% від загальної вибірки).

Результати даної методики демонструють пріоритет вікових відмінностей в ступеню навіюваності перед гендерними відмінностями, хоча і не заперечують нашу гіпотезу про те, що з віком гендерна диференціація поглиблюється.

В основному результати проведення досліджень за методикою впливу на нюховий аналізатор, методикою Куе Е. і Бодуена Д. №2 (1903) і методикою Констамма У. (1966) подібні, хоча за останньою з них виявлені не стільки гендерні скільки вікові відмінності в ступеню навіюваності.

Висновки.

1. В результаті проведення методики впливу на нюховий аналізатор виявлено, що пік навіюваності припадає на дівчаток 9-10 років. Найменшу навіюваність виявили хлопчики 11-13 років (32% від загальної вибірки).

2. Найменшу навіюваність за методикою Куе Е. і Бодуена Д. №1 (1902) виявили хлопчики 11-13 річного віку (14% від загальної вибірки), в той час як більшість дівчаток даної вікової групи виявилися сильно навіюваними (9% від загальної вибірки)

3. З віком гендерна диференціація поглиблюється, а у хлопців підліткового віку значно зростає критичне ставлення, що спричиняє зниження рівня навіюваності (за результатами методики впливу на нюховий аналізатор і методики Куе Е. і Бодуена Д. №1).

4. Результати проведення дослідження за методикою Куе Е. і Бодуена Д. №2 (1903) виявили, що пік навіюваності припадає на дівчаток 9-10 річного віку (18% від загальної вибірки). У хлопчиків цієї вікової групи сильнонавіюваних було значно менше (14% від загальної вибірки).

5. В результаті проведення дослідження за методикою Констамма У. (1966) виявлено, що в пік навіюваності припадає на хлопчиків, віком 9-10 років (15% від загальної вибірки). Найменшу навіюваність виявили дівчатка 11-13 років (15% від загальної вибірки)

6. Виходячи з загальних результатів роботи, можемо стверджувати, що в вихованні дітей потрібен диференційований віковий та гендерний підходи.

Література

1. Звоников М. Д. Лечебный гипноз в практической медицине / М. Д. Звоников. – Житомир, 2004. – 268 с.
2. Котлячков А. Оружие – слово : Оборона и нападение с помощью ... (Практическое руководство). / А. Котлячков. – М. : «КСР+», 2001. – 352 с.
3. Мухина В. С. Детская психология : Учеб. для студентов пед. ин-тов / Под ред. Л. А. Венгера. – 2-е изд. перераб. и доп. / Мухина В. С. – М. : Просвещение, 1985. – 272 с.: ил.

4. Павлов И. П. Двадцатилетний опыт объективного изучения высшей нервной деятельности (поведения) животных / И. П. Павлов. – М. : Метгиз, 1951. – 508 с.
5. Поршнев Б. Ф. Социальная психология и история / Б. Ф. Поршнев. – М. : «Наука», 1966. – 211 с.
6. Свядоц А. М. Неврозы / А. М. Свядоц. – СПб. : Питер Паблишинг, 1997. – 448 с.
7. Филатов А. Т. Аутогенная тренировка / А. Т. Филатов. – Киев : Здоров'я, 1979. – 143 с.
8. Фоля Ю. П. Индивидуально-психологические проявления внушаемости как свойства личности : дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Ю. П. Фоля. – Одесса, 2010. – С. 18-19.
9. Фрейд З. Основной инстинкт / З. Фрейд. – М. : Изд-во АСТ–ЛТД. Олимп, 1997. – 656 с.

УДК 159962. 7

ГЕНДЕРНО-ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ НАВІЮВАНОСТІ У ШКОЛЯРІВ

Макаренко О. М., Дручок В. І.

Резюме. Гендерно-вікові особливості навіюваності у школярів. На школярів чиниться вплив як з боку педагогів і батьків так і з боку однолітків. Цей вплив може бути як позитивним так і негативним. Одним з видів впливу являється навіювання. Воно залежить як від здатності суб'єкта навіювати так і від схильності об'єкта до навіювання – навіюваності. Навіюванням являється вид впливу суб'єкта на об'єкт при якому суб'єкт вимагає виконання певних дій, або зміни переконань, а об'єкт виконує це не замислюючись, без критичного сприйняття. Найбільш важливою ця проблема являється в шкільному віці коли людина формується, коли люди, які впливають, формують основу світосприйняття об'єкта.

Визначення ступеню навіюваності і її гендерно-вікових особливостей дає змогу звернути увагу на осіб які потребують особливого підходу і більш інтенсивного впливу з боку педагогів і обмеження сторонніх впливів. Природа навіювання вивчалась здавна але суттєвих результатів в даній області досі досягнуто мало. Було висунуто ряд гіпотез і створено кілька концепцій навіюваності в психології. Кожна з них цікава і має раціональне зерно, але жодна не пояснює до кінця суть явища. Найбільш ґрунтовною з даних концепцій виявилася психофізіологічна концепція Павлова І. П.

Нами було проведено дослідження рівня навіюваності серед школярів Чернігівських ЗОШ. Серед цілого ряду методик визначення рівня навіюваності нами були відібрані чотири методики які найбільш відповідають шкільному віку, даній вибірці і специфіці проведення дослідження саме в шкільних умовах. До відібраних методик належать: методика Буля П. І., методика Кує Е. і Бодуена Д. № 1, методика Кує Е. і Бодуена Д. № 2, методика Константа У.

В результаті проведення дослідження за відібраними методиками було виявлено: дівчатка значно більш навіювані за хлопчиків; віковий пік навіюваності припадає на 9-10 років.

З огляду на досягнуті результати, можна стверджувати, що в віці 9-10 років діти, особливо дівчатка потребують додаткової уваги як з боку батьків так і з боку педагогів. В цей період час дитини повинен бути максимумом зайнятий корисними справами, потрібно активно формувати базові світоглядні аспекти дитини.

Також доцільно запропонувати гендерно диференційоване навчання – так як розвиток дівчаток і хлопчиків йде не рівномірно, дівчатка випереджають в розвитку хлопчиків, хлопчики відчуваючи свою «відсталість» намагаються компенсувати її агресивністю. В віці 12-13 років хлопчики починають критично ставитись до дорослих і всі їхні впливи сприймають негативно. Тому навіювання серед дівчаток можна рівномірно розподілити з 9 до 13 років, а серед хлопчиків треба концентруватися саме на віці 9-10 років, бо в 13 років це вже малоефективно.

Дана робота показала, що хоча ця тема важлива і актуальна, – вона все ж недостатньо розроблена як в загальнотеоретичному аспекті так і в практичному і особливо в гендерно-віковому. Тому необхідні подальші дослідження в даному напрямку.

Ключові слова: психологія, навіюваність, гендер, вік.

УДК 159962. 7

ГЕНДЕРНО-ВОЗРАСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВНУШАЕМОСТИ У ШКОЛЬНИКОВ

Макаренко А. Н., Дручок В. И.

Резюме. На школьников производится влияние как со стороны педагогов и родителей, так и со стороны ровесников. Это влияние может быть как положительным, так и отрицательным. Одним из видов влияния является внушение. Оно зависит как от способности субъекта внушать, так и от предрасположенности объекта к восприятию внушения – внушаемости. Внушением является вид влияния субъекта на объект при котором субъект требует выполнения определенных действий, или изменения убеждений, а объект выполняет это не задумываясь, без критического осмысления. Наиболее важной эта проблема является в школьном возрасте когда человек формируется, когда люди, которые влияют, формируют основу мировоззрения объекта.

Определение степени внушаемости и ее гендерно-возрастных особенностей дает возможность обратить внимание на лиц которые требуют особого подхода и более интенсивного влияния со стороны педагогов и ограничения посторонних влияний. Природа внушения изучалась издавна, но существенных результатов в

данной области достигнуто мало. Было выдвинуто ряд гипотез и создано несколько концепций внушаемости в психологии. Каждая из них интересна и имеет рациональное зерно, но ни одна не объясняет до конца суть явления. Наиболее обоснованной из них является психофизиологическая концепция Павлова И. П.

Нами было проведено исследование уровня внушаемости среди школьников Черниговских ООШ. Из целого ряда методик определения уровня внушаемости нами были отобраны четыре методики, которые более всего отвечают школьному возрасту, данной выборке и специфике проведения исследования именно в школьных условиях. К отобранным методикам относятся: методика Буля П. И., методика Куе Э. и Бодуена Д. № 1, методика Куе Э. и Бодуена Д. № 2 и методика Константа У.

В результате проведения исследования по отобранным методикам было выявлено: девочки значительно больше внушаемы чем мальчики; возрастной пик внушаемости приходится на 9-10 лет.

Исходя из достигнутых результатов, можно утверждать что в возрасте 9-10 лет дети, особенно девочки, требуют дополнительного внимания, как со стороны родителей, так и со стороны педагогов. В этот период время ребенка должно быть максимально занято полезными делами, нужно активно формировать базовые мировоззренческие аспекты ребенка.

Также целесообразно предложить гендерно дифференцированное обучение – так как развитие девочек и мальчиков идет не равномерно, девочки опережают в развитии мальчиков, мальчики чувствуя свою «отсталость» пытаются компенсировать ее агрессивностью. В возрасте 12-13 лет мальчики начинают критически относиться ко взрослым, и все их влияния воспринимают отрицательно. Поэтому внушения среди девочек можно равномерно распределить с 9 до 13 лет, а среди мальчиков нужно концентрироваться именно на возрасте 9-10 лет, потому что в 13 лет это уже малоэффективно.

Данная работа показала, что хотя эта тема важна и актуальна, она все же недостаточно разработана как в общетеоретическом аспекте, так и в практическом, и особенно в гендерно-возрастном. Поэтому необходимы дальнейшие исследования в данном направлении.

Ключевые слова: психология, внушаемость, гендер, возраст.

UDC 159962. 7

Gender-Age Features of Suggestibility among Schoolchildren

Makarenko A. N., Druchok V. I.

Abstract. Impact on students is made on the part of teachers and parents and peer. This influence can be positive or negative. One type of influence is a suggestion. It depends on the subject's ability to inspire and disposition of the object to the perception of suggestion – suggestibility. Suggestion is the kind of influence the subject to the object in which the subject is required to perform certain actions or changes in beliefs, and the object does so without hesitation, without critical reflection. The most important problem is that at school age when a person is formed when the people who influence, form the basis of the object world.

Determining the degree of suggestibility and gender-age features enables to pay attention to people who require a special approach and a more intense effect on the part of teachers and limitations of outside influences.

Nature has long studied the suggestion, but significant progress in this area remains poor. It has been a number of hypotheses and created a few concepts suggestibility in psychology. Each of them is interesting and has a grain of truth, but none of them explains to the end of the essence of the phenomenon. The most reasonable of them is the concept of psychophysiological I. P. Pavlov.

We studied the level of suggestibility among schoolchildren Chernigov High School. From a variety of methods for determining the level of suggestibility we have selected four techniques that will best meet school age, the sample and the specifics of the study it in school environments. By the selected techniques include: a technique Boule P. I., a technique Kue E. and Baudouin D. № 1, a technique Kue E. and Baudouin D. № 2 and a technique Konstamm W.

As a result of studies on selected methods were identified: girls are significantly more suggestible than boys; the peak age of suggestibility accounted for 9-10 years.

Based on the results achieved, it can be argued that in the age of 9-10 years old children, particularly girls, require additional attention from both parents and from teachers. During this period, the time of the child should be as busy useful things, you need to actively shape the basic philosophical aspects of the child.

It is also advisable to offer gender-differentiated learning – since the development of boys and girls is not uniformly, girls outperform boys in the development of boys feeling their “backwardness” trying to compensate for its aggressiveness. At the age of 12-13 years, the boys begin to be critical of all adults and their influence perceived negatively. Therefore, the suggestion of girls can be uniformly distributed from 9 to 13 years, and boys need to focus precisely on the age of 9-10 years, because in 13 years it is ineffective.

This work has shown that although the topic is important and urgent – it is still not enough developed as a general theoretical aspect and the practical, especially in gender and age. Therefore, further research is needed in this direction.

Keywords: psychology, suggestibility, gender, age.

Стаття надійшла 18. 02. 2015 р.